

Vapautuvan vangin taloudellisten asioiden järjestely ja ohjaus

Anna-Riitta Kumpumäki
Opinnäytetyö, syksy 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Pohjoinen, Oulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakoninen sosiaalityö
Sosionomi (AMK) + diakoni

TIIVISTELMÄ

Kumpumäki, Anna-Riitta. Vapautuvan vangin taloudellisten asioiden järjestely ja ohjaus. Syksy 2017, 37 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto.

Opinnäytetyön tarkoitus oli kerätä tietoa siitä, miten ja millaista apua vanki tarvitsee taloudellisten asioidensa järjestämiseen vapautuessaan. Työhöni liittyvän haastattelun tarkoitus oli tuoda esille myös vankien omia kokemuksia taloudellisten asioiden järjestelystä, siihen liittyvästä ohjauksesta ja kohdista joihin he kokivat tarvitsevänsä enemmän apua. Työni tarkoitus on tuoda esiin tietoa, joka tukee kriminaalihuollon parissa työskentelevien toiminnan suuntaamista. Yhteistyökumppaninani toimi Vuolle settlementin Via Vis.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka aineisto koostuu tutkijan tekemästä haastattelusta vapautuville vangeille. Haastattelu tehtiin seitsemälle vangille. Aineisto analysoitiin sisältöanalyysillä. Tutkimuksen tuloksista selvisi esimerkiksi se, että vankilan ohjaajien tekemä työ on vaativaa ja ohjauksen laatu ja määrä riippuvat paljon vangin omasta motivaatiosta. Aineistossa on mukana myös laajasti teoriaa ja informaatiota liittyen vapautuvaan vankiin, kriminaalihuoltoon ja seurakuntien tekemään kriminaalihuoltotyöhön.

Jos tutkimuksesta tehdään jatkotutkimus, siinä olisi syytä paneutua vapautuneen vangin taloudellisten asioiden seurantaan ja hallintaan, sekä yhteiskuntaan integroitumiseen.

Asiasanat: vapautuva vanki, vapauden valmistelu, vangit, ohjaus

ABSTRACT

Kumpumäki, Anna-Riitta. The arrangement and guidance of a released prisoner's financial matters. Autumn 2017. 37 s., 2 appendices. Language Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work.

The purpose of this thesis was to gather information about how and what kind of help a prisoner needs on financial matters when released. The interview was supposed to bring out inmates' own experiences concerning the arrangement of financial matters, including the guidance that they got from prison. The interview also showed the point where they needed more help. This thesis is supposed to bring out information to support professionals who work with inmates. The study was conducted in co-operation with Vuolle settlementti Via Vis, Finland.

The study was qualitative, and the research data consisted of interviews conducted by 7 inmates. The research data was analyzed using inductive content analysis. The results showed, for example, that supervising in the prison is demanding and the quality and amount of guidance depends on the inmates' motivation to change things. The material also contains a lot of theory and information concerning released prisoners, probation and parish work with criminals.

For follow-up studies it is recommended to pay attention to released prisoners' financial matters after they have been released, and how they will be coping after the release. It would also be important to pay attention to their integration into the society.

Keywords: released prisoner, preparation of release, inmates, guidance

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VAPAUTUVA VANKI	8
2.1 Vapauttamissuunnitelma	9
2.2 Vankilasta vapautuvien asunnonhankinta	10
2.3 Vankilasta vapautuvan toimeentulo	11
2.4 Velka-asioiden järjestely	12
3 DIAKONIA TYÖ KRIMINAALIHUOLLON PARISSA	14
3.1 Seurakuntien kriminaalityö	14
3.2. Kirkolliset herätysliikkeet ja kirkolliset järjestöt	15
3.3. Vankiladiakonia	17
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	19
5.1 Tutkimusmenetelmät	20
5.2 Aineiston keruumenetelmät	21
5.3 Aineiston analyysi	22
6 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA TUTKIMUSETIIKKA	25
7 TULOKSET	27
7.1 Taloudellisen neuvonnan kanavat	27
7.2 Tuen ja ohjauksen tarve ennen vapautumista	28
7.3 Tuen ja ohjauksen tarve vapautumisen jälkeen	30
7.4 Vankien kokemuksia ohjauksesta	30
7.5 Vankien kokemuksia seurakuntien tekemästä kriminaalihuoltotyöstä	32
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	34

9 POHDINTA	36
LÄHDELUETTELO	38

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihepiirinä on vankilasta vapautuvien taloudellinen tilanne. Selvitan mistä vapautuva vanki saa apua ja tukea ja miten häntä autetaan eri palveluntarjoajien toimesta. Työni ajankohtainen merkitys on suuri tällä hetkellä. Asunnon ja toimeentulotuen hankkiminen on vaikeaa vapautuvalle vangille. Asuntojen saanti on vaikeaa ja paperiasioiden hoitaminen on haastavaa. Velkoja on ulosotossa yleensä paljon, koska rikoksista rangaistuksina tulleet vahingonkorvaukset ym. ovat maksettavana. Puhumattakaan muista veloista, mitä on kertynyt.

Opinnäytetyöni tavoite on tehdä kvalitatiivinen tutkimus, jonka tarkoitus on lisätä tietoutta vapautuvien vankien parissa työskenteleville. Työhöni olen kerännyt tietoa siitä mistä vapautuva vanki saa apua, mitä tahoja taloudellisen avun hakemiseen ja antamiseen on mukana vangin vapautuessa ja kuinka suuri merkitys on seurakunnan diakoniatyöllä vapautuvien vankien kanssa työskentelyssä.

Merkittävin yhteistyötahoni on Vuolle Setlementin Via Vis. Via Vis:n asiakastyö on suunnitelmallista ja terapeuttisesti orientoitunutta työskentelyä väkivaltarikoksia tehneiden parissa. Työn lähtökohtana on monimenetelmällisyys, mikä tarkoittaa sitä, että asiakkaan tarpeet huomioidaan työskentelyssä. Tähän liittyy myös palveluohjaus ja arjen tilanteiden hallinta, johon liittyy tekemäni opinnäytetyö talousasioiden hallinnassa. Tällä toimintakentällä he ovat mukana ehkäisemässä väkivallankäyttöä ja heidän ohjattavinaan on paljon vapautuvia vankeja. Usein väkivaltarikokset ovat välillisiä, eli väkivaltarikoksia tehdään rahan tai esimerkiksi huumeiden takia. Via vis joutuu siis työssään käsittelemään myös talousasioita, jotta rikoksiin ei rahan takia olisi tarvetta.

Yhteistyötahoina käytän myös Rikosseuraamuslaitosta. Olen hakenut tutkimusluvan Rikosseuraamuslaitokselta ja se myönnettiin vangeille tehtävään haastatteluun Kestilän avovankilaan. Valmis työni toimitetaan sekä Kestilän avovankilaan, että Rikosseuraamuslaitoksen omaan kirjastoon.

Kohderyhmäni on vangit ja nimenomaan vapautuvat vangit. Haastattelin Kestilän avovankilan vankeja, joilla vapautuminen on ajankohtaista lähitulevaisuudessa.

Haastattelun kohderyhmään sisällytän myös koevapauteen pääsevät vangit. Koevapauteen pääsy on ehdollista ja siihenkin liittyy asunnon hankinta ja joko koulupaikka, työpaikka tai jokin muu kuntouttava toiminta kuten Via Vis, joten myös koevapauteen pääsevillä vangeilla talousasioiden järjestely on ajankoh- taista.

Mielenkiintoni tämän työn tekemiseen heräsi ollessani työharjoittelussa Via Vis:llä keväällä 2017. Harjoittelussa huomasin, kuinka paljon työhön liittyi myös palvelunohjausta ja talousneuvontaa. Nämä olivat olennainen osa myös väkival- lan käytön ehkäisemistä. Vapautuneet vangit ratkaisevat talousongelmiaan uu- silla rikoksilla joihin liittyy usein myös väkivaltarikoksia. Näiden ehkäisemiseen Via Vis paneutuu ohjaustyössään, joten talousasioiden ohjaus on olennainen osa heidän työtään. Näin tarpeelliseksi sekä Via Vis:lle, että muille tämän asian pa- rissa työskenteleville tehdä tutkimuksen ohjauksen tarpeesta, jotta he saisivat li- sätietoa asiasta ja kuulisivat myös vankien omia kokemuksia.

Työni taustalla on ajatus siitä, miten vaikeaa voi olla yhteiskuntaan palaaminen ja sen osaksi kuuluminen, kun takana on vankeustuomio suljetussa laitoksessa. Yhteiskuntaan palaaminen ja siihen kiinnittyminen on olennainen osa vangin kun- toutumista ja uusintarikollisuuden vähentymistä. Kun taloudelliset asiat ovat kun- nossa ja arki pääsee rullaamaan normaalisti, on helpompi integroitua yhteiskun- taan eikä paineita rikollisuuteen ole niin paljon.

2 VAPAUTUVA VANKI

Kaikki vankilatuomiot päättyvät aikanaan ja ensimmäiset viikot vapaudessa ovat kaikkein riskialtuinta aikaa sortua uudelleen rikoksiin tai päihteisiin. Tämän takia vapautteen astuvalla vangilla olisi syytä olla kaikki asiat niin järjestyksessä, että arki olisi mahdollisimman helppo kohdata ja näin ollen myös riski repsahdukseen pienenesi. Rikosten tekeminen johtuu yleensä rahan puutteesta ja ne ovat välillisiä. Välillisellä tarkoitan sitä, että rikoksilla rahoitetaan esimerkiksi päihteiden käyttöä. Talousasioiden on syytä olla siis järjestyksessä vapautuessa tuomiolta ja tämä on yhtä tärkeää kuin henkinen kuntoutus ja riippuvuuden hoito. Riski uusintarikollisuuden pienentyä kun vapautuessa on asunto, tuet haettuna ja rahaa tilillä. Vangin yhteistyö vankilassa olevan valvojan tai tukihenkilön kanssa ja mahdollisesti kunnan sosiaalityöntekijän kanssa edistää yhteiskuntaan integroitumista. Tästä voimmekin päätellä, kuinka suuri merkitys on vankilan ohjaajilla vangin onnistumismahdollisuuksissa. (Luukkala 2007, 106-107.)

Hallittu vapauttamisprosessi lisää yhteiskunnan turvallisuutta samalla kuin lisää mahdollisuuksia integroitua yhteiskuntaan ilman uusintarikollisuutta. Hallittu vapauttamisprosessi tarkoittaa sitä, että siirrytään vaiheittain suljetusta laitoksesta avoimempaan laitokseen ja sitten koevapauden kautta vapautteen. Hallitulla vapautumisella saadaan aikaan parempia tuloksia vangin integroitumisessa yhteiskuntaan. (Uskonnon harjoittaminen vankiloissa 2015, 18.)

2.1 Vapauttamissuunnitelma

Hyvissä ajoin ennen vapautumista vankilan täytyy tehdä vapauttamissuunnitelma. Sen tekemiseen vaaditaan yhteistyötä eri tahojen kanssa ja vankkaa yhteistyötä vangin kanssa. Yhteistyö on hyvää silloin kun kaikki osapuolet ovat tulleet kuulluksi ja ymmärretyksi. (Luukkala 2007, 120.) Vapauteen valmistautumiseen osallistuu eri virkamiehiä, sen mukaan mikä on vangin tarve. Vapauden suunnittelu alkaa selviytymisedellytysten ja palveluntarpeen arvioinnilla. Vapauttaminen tehdään portaittain ja siihen kuuluu myös valvottu koevapaus ja ehdonalaiseen vapauttaminen. Koevapauden perustavoite on yhteiskuntaan integroituminen. Vapauttamisen valmistelun tulee alkaa vähintään 6 kuukautta ennen vapautumista. Joissakin tapauksissa se voi alkaa jo aiemminkin, esimerkiksi elinkautisvankien ja pitkää tuomiota istuvien vankien tapauksessa. Portaittaiseen vapauttamiseen kuuluu myös se, että suljetusta vankilasta siirrytään avovankilaan ja siitä koevapauteen. (Hallitun vapauttamisen käsikirja 2012, 6-18.)

Vankeuslaissa on seuraava kohta koskien vapauttamissuunnitelmaa:

Vangin yhteiskuntaan sijoittumisen parantamiseksi vapauttamissuunnitelmaa laadittaessa on lisäksi vangin suostumuksella oltava tarpeen mukaan yhteistyössä vangin koti- tai asuinkunnan sosiaali-, terveys-, asunto-, sekä työvoimaviranomaisten kanssa (VL 4:7 § 2 mom.)

Palvelutarpeen arvioinnissa arvioidaan mm. asuntoa, koulutusta, työpaikkaa, toimeentuloa ja velkaneuvontaa koskevia tilanteita. Näiden perusteella tehdään vapauttamissuunnitelma, jossa keskitytään niihin kohtiin, joissa vanki erityisesti tarvitsee apua asioiden järjestämisessä. Näiden tarpeiden mukaan valitaan sidosryhmät, joiden kanssa vapauttamissuunnitelma tehdään. Kuitenkin vapauttamissuunnitelmaa toteutettaessa täytyy ottaa huomioon, että itsenäinen asioiden hoito tukee arjessa selviytymistä, joten vankia täytyy kannustaa hoitamaan asiat itsenäisesti. Hän voi hoitaa asioita puhelimella, poistumisluvalla pääsee käymään asioilla avolaitoksista ja internettiä voi käyttää sitten lomilla ollessa. Ohjaajat voivat antaa apua siihen mistä lähteä selvittämään asioita ja antaa eri materiaaleja ja infopaketteja eri palveluista. (Hallitun vapauttamisen käsikirja 2012, 18-20.)

Vankeuslaissa on seuraavat kohdat liittyen tähän:

Vankia on tuettava sosiaalisessa kuntoutumisessa ja suhteiden ylläpitämisessä hänen lähiomaisiinsa tai muihin läheisiin sekä asumiseen, työhön, toimeentuloon, sosiaalietuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvien asioiden hoitamisessa. (VL 10:6 § 2 mom.)

2.2 Vankilasta vapautuvien asunnonhankinta

Rikosseuraamuslaitoksen Hallitun vapauttamisen käsikirjassa on listattu vinkkejä vapautuvan vangin asuntoasioiden järjestelyssä. Vankien parissa työskentelevät voivat etsiä yhdessä vangin kanssa vuokra-asuntoja ja ohjata heitä asunnonvälityspalveluiden käytössä. Edesautetaan vankilan puolelta osallistumista haastatteluihin liittyen asunnonhakuun. Tämä voi siis tarkoittaa käytännössä sitä, että vankilan henkilökunta mahdollistaa vapaat ja poistumisluvat näihin haastatteluihin. Tämä koskee myös vuokrasopimuksen allekirjoitusta. Vankilan ohjaajat ohjeistavat vankeja vuokranmaksuasioissa, toimeentulotuen hakemisessa, vuokravakuuksissa ym. (Hallitun vapauttamisen käsikirja 2012, 22-23.)

Käytännössä asunnon hankkiminen on vapautuvalle vangille haastavaa. Vapautuessaan vangilla on hyvin usein luottotiedoissa merkintöjä ja paljon velkoja. Heillä on myös rikollisen leima kannettavanaan. Asunto on kuitenkin se tärkein edellytys sille, että voi palata normaalielämään ja kiinnittyä yhteiskuntaan. Jos asutaan kadulla, ei voi tehdä töitä, eikä käydä koulussa, saati sitten opiskella. Vanki kuitenkin tarvitsee vuokrasopimuksen takaajaksi jonkun henkilön, jolla on luottotiedot kunnossa. Monilla ei ole tätä mahdollisuutta, joten se taas kaventaa asunnon hankintamarkkinoita.

Helena Timonen on julkaissut tutkimuksen 2000- luvun alussa, jossa hän haastattelee väkivaltarikoksista tuomittuja. Tutkimus on kaksiosainen, ensimmäinen osa on Vankilassa kerrottua ja toinen osa Vapaudessa puhuttua. Toisessa osassa on käsitelty mm. asunnon hankintaa ja saamista vapautumisen jälkeen ja

haastateltu tämän asian tiimoilta vankeja. Tutkimuksessa kävikin ilmi, että kukaan tämän aineiston kertojista ei ollut saanut asuntoa kunnalliselta puolelta. Ja monesti heidän hakemuksiinsa ei edes vastattu. Heistä osa oli saanut asunnon yksityiseltä puolelta, kun olivat sattumankaupalla löytäneet jonkun vuokraajan, joka oli luottanut vangin sanaan ja arvostanut rehellisyyttä taustojensa kertomisessa. (Timonen 2009, 187-189)

Oulussa on vankilan vieressä Kenttätien palvelukeskus, joka tarjoaa asunnottomalle perusasunnon, kuntouttaa ja valmistaa häntä itsenäiseen asumiseen ja arjen hallintaan. Siellä ei ole paikkoja kuitenkaan kuin yhteensä 46 joista tukiasuntopaikkoja 26. Paikat ovat täynnä ja niihin monesti jonotetaan. Monet vapautuvat vangit siirtyvät kenttätiele vapauduttuaan ja alkavat sieltä järjestämään itselleen asuntoa. Asunnon hakeminen on pitkä prosessi, eikä sitä välttämättä ole vielä vankeusaikana saanut hoidettua loppuun.

Otin yhteyttä Oulun kaupungin vuokra-asunnoista vastaavaan Sivakka konserniin. Sain heiltä tiedonannon soittamalla asiakaspalveluun. Sivakalla luottotietojen puutos ei ole este asunnon saannille mutta vuokravakuuden määrä voi nousta jopa kolmen kuukauden takuuvuokraan. Vuokrasopimuksen muoto voi myös olla määräaikainen, joten Sivakalla seurataan, miten onnistuu vuokrien maksut yms. Jos vapautuvalla vangilla on maksamattomia vuokria, täytyy hänen esittää maksusuunnitelma niistä. Jos vuokria on maksamatta nimenomaan Sivakalle, täytyy ne maksaa pois ennen uuden asunnon vuokraamista. Sivakalta voidaan myös evätä asunnon saanti, jos on joskus saanut hädän Sivakan hallinnoimasta asunnosta. Asunnon saanti Oulun seudulla on siis vaikeaa. Yleensä asunto löytyy helpommin yksityiseltä taholta.

2.3 Vankilasta vapautuvan toimeentulo

Toimeentulotuen hakemista varten tarvitaan pankkitili ja henkilöllisyystodistus. Vangille on mahdollisuus hakea itselleen pankkitunnukset jo vankeusaikana. Vankia autetaan toimeentulotuen hakemisessa ja jos pankkitiliä ei ole vielä olemassa, toimeentulotuki ohjataan vankilan tilille, josta se maksetaan vangille va-

pautumispäivänä. Jos vanki on jo saanut asunnon, hän voi samalla hakea toimeentulotukea myös vuokraan ja takuuvuokraan. Sosiaalitoimistot Oulun seudulla antavat 300 euron suuruisen maksusitoumuksen kaupungin kierrätyskeskukseen, josta voi käydä ostamassa kalusteita yms. tarvittavia tavaroita asuntoon. (Hallitun vapauttamisen käsikirja 2012, 23-24.)

Vankilan ohjaaja hakee vangin kanssa toimeentulotukea Kelalta ja varaa ajan sosiaalityöntekijälle. Sosiaalityöntekijä myöntää harkinnanvaraisena toimeentulotukena muuttoavustukset ja maksusitoumukset mm. huonekaluihin. Toimeentulotuen saamisen edellytyksenä on myös työnhakijaksi ilmoittautuminen, joten vangin kanssa täytyy selvittää, onko hänellä oikeus työttömyysturvaan vai eläkkeeseen vai mikä on hänen tilanteensa työmarkkinoilla vapautuessaan. Toimeentulotuki, jonka vanki saa vapautuessaan, on kuitenkin vain lyhytaikainen. Ensitilassa täytyy alkaa selvittämään mitä tukia/tukimuotoja vangin kuuluu hakea ja mitä niiden saaminen edellyttää. Vangin eläkettä voidaan alkaa selvittämään jo vankilassa terveydenhuollon toimesta. (Hallitun vapauttamisen käsikirja 2012, 23-26.)

Timosen tutkimuksessa haastateltujen vankien toimeentulo koostuu pääosin työmarkkinatuesta ja toimeentulotuesta ja osa saa eläkettä. Taloudellinen tilanne on haastava etenkin taparikollisille, jotka ovat tottuneet elämään paljon suuremmalla rahamäärällä. Rikoksen tiellä kun monesti saa paljon suurempia tuloja kuin Kelalta tai sosiaalitoimistosta. Heidän täytyy opetella tulemaan toimeen vähemmällä ja suunnittelemaan rahanmenonsa tarkemmin. Tätä asiaa täytyy valmentaa jo vankilan puolella ohjaajien toimesta, jotta arki käynnistyisi mahdollisimman mutkattomasti vapaaksi päästyä. Taloudellisten asioiden järjestäminen ja arjen hallinta ovat suuressa roolissa vangin kuntoutuksessa. Talousasioiden ollessa retuperällä on helpompaa sortua uudestaan rikoksen polulle. (Timonen 2009, 182-184.)

2.4 Velka-asioiden järjestely

Vapautuvalla vangilla on lähes poikkeuksetta velkoja ja luottotiedot ovat menneet. Rikoksien myötä on tullut maksettavaksi vahingonkorvauksia ja sakkoja.

Vankeuteen joutuessa on voinut jäädä laskut maksamatta. Summat saattavat olla suuriakin ja niiden maksaminen tuntuu epätoivoiselta. Vangilla voi olla jo vapauttamissuunnitelmassaan tavoite velkatilanteen selvittämiseksi ja häntä siinä avustetaankin. Ohjaajien rooli vankilassa on kannustaa omatoimiseen selvittämiseen ja velkojen järjestämiseen. Vanki voidaan ohjata oikean avun piiriin velkojensa selvittämiseksi. Tämä taho voi olla kunnallinen tai kolmannen sektorin sosiaalialan järjestö. Olisi tärkeää, että vanki jo vankeusaikana alkaa järjestää velkojansa ja mahdollisuuksien mukaan vaikka jo lyhentää esimerkiksi vuokratästejä. Asunnon saamiseen vaikuttaa se, että onko maksujärjestelyä olemassa tai jo maksettu vuokratästejä, joten nämä kaikki asiat edesauttavat vankia kun hän vapautuu. Ja vapaaehtoinen takaisinmaksu myös osoittaa sitä, että on halukas maksamaan velkojaan ja se taas auttaa myöhemmin, kun haetaan velkajärjestelyyn. (Hallitun vapauttamisen käsikirja 2012, 24-25.)

Takuu Säätiö on julkaissut oppaan vankilasta vapautuvalle velkojen selvittelyyn. Tästä oppaasta saa hyvin tietoa siitä millä tavalla voi lähteä selvittämään velkojansa. Oppaassa kerrotaan mm. mistä voit selvittää velkojesi määrän ja milloin tulee maksuhäiriömerkintä ja kuinka kauan se on voimassa. Oppaassa kerrotaan myös velkojen järjestelykeinoista ja velan vanhentumisesta. Oppaasta löytyy myös hyödyllisiä yhteystietoja eri tahoille, jotka voivat olla apuna velkatilanteen järjestämisessä. (Velkojen selvittely, s. 1.)

3 DIAKONIATYÖ KRIMINAALIHUOLLON PARISSA

Diakoniatyössä halutaan palvella erityisesti niitä, jotka ovat jollakin tavalla pudonneet yhteiskunnan verkoston ulkopuolelle. Näihin kuuluvat vangit ja vapautuvat vangit. Kriminaalityön tavoitteena onkin tukea vankeja sekä tuomion aikana, että myös tuomion jälkeen. Diakonityöntekijän tavoitteena on nähdä asiakkaan tilanne kokonaisuutena ja usein esimerkiksi vapautuvan vangin tilanteessa ongelmia on monia. Vangille tehdään talousselvitys niin kuin muillekin asiakkaille. Hänelle voidaan antaa ruoka-apua, maksusitoumuksia, tai sitten aletaan valmistella isompaa avustusta. Asiakkaan tilanne vaatii yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. On tärkeää ohjata häntä oikeiden palveluiden pariin ja kenties auttaa selvittämään sosiaalitoimiston/Kelan kanssa hakemusten käsittelyitä yms. Yhteistyötä ei kuitenkaan tehdä muiden tahojen kanssa ilman asiakkaan suostumusta. Diakonityöntekijä voi myös auttaa vankia oman rahankäytön tarkkailussa ja paremmassa elämänhallinnassa. Diakoni myös auttaa tulkitsemaan viranomaisten päätöksiä ja muita vaikeaselkoisia asioita. Pitkän tuomion istuneet vangit eivät välttämättä osaa hoitaa paperiasioita ilman apua ja tässä apuna toimii diakoni tai seurakunnan vapaaehtoistyöntekijät. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 72-75.)

3.1 Seurakuntien kriminaalityö

Melkein kaikissa Suomen seurakunnissa vankilatyö kuuluu osaksi diakoniatyötä. Vankien ja vapautuneiden vankien kanssa tehtävä työ on nimetty kriminaalityöksi. Isommissa seurakunnissa on myös kriminaalihuollon pariin erikoistuneita diakoneja, eli heidän vastuualueinaan on nimenomaan vangit ja vankilasta vapautuneet. Esimerkiksi Oulussa on kriminaalihuollon diakoni. Vankilatyötä tekeviä diakoneja on kaikenkaikkiaan Suomessa noin 50-70. (Uskonnon harjoittaminen vankiloissa 2015, s 67.)

Ruoka-apua voi saada seurakunnalta monessa muodossa. Seurakunnat jakavat kauppojen ylijäämäruokia ja lahjoituksia vähävaraisille. Seurakunnat järjestävät

myös edullisia tai ilmaisia yhteisruokailuja. Ruoan valmistukseen osallistuvat vapaaehtoistyöntekijät. Yhteisruokailut osaltaan auttavat myös yhteiskuntaan integroitumisessa ja verkostoitumisessa. (Helin ym. 2010, 79-80.)

Ruoka-avustusten lisäksi tai sen sijaan diakoniatyöntekijä voi kirjoittaa osto-osoituksia johonkin tiettyyn kauppaan. Seurakunta on tehnyt sopimuksen jonkun kaupan kanssa ostokorttien käytöstä. Ostokortin käytössä on rajoituksia ja sen summa määräytyy sen mukaan, mikä on asiakkaan tarve. Yleensä ostokset on rajattu ruokaan ja hygienia tuotteisiin. Joskus diakoni voi antaa osto-osoituksen myös kirpputorille tai vaatteisiin. Tämä on erittäin tärkeää varsinkin vapautuvalle vangille, jolla ei siviiliin tullessa ole muuta kuin vaatteet päällään. Käteistä rahaa eivät diakoniatyöntekijät anna. (Helin ym. 2010, 80.)

Tavoitteena on auttaa vankilasta vapautunutta sopeutumaan takaisin yhteiskuntaan. Vankeja kannustetaan löytämään tukihenkilöitä, jotka voivat auttaa arjen asioissa ja heitä kannustetaan ottamaan osaa seurakunnan toimintaan ja palveluihin vapautumisen jälkeen. Oulun seurakunnassa heitä kannustetaan löytämään tukihenkilöitä ja heitä pyritään tukemaan asunnon hankinnassa yhteistyökumppaneiden kanssa. Oulun evankelis-luterilaisella seurakunnalla on kaksi diakonia, jotka tekevät töitä kriminaalihuollon parissa. (OULUN ev.-lut.seurakunnat. Päihde- ja kriminaalityö.)

3.2. Kirkolliset herätysliikkeet ja kirkolliset järjestöt

Kirkolliset herätysliikkeet ja järjestöt ovat evankelisluterilaisen kirkon kriminaalihuoltotyön lisäksi aktiivisesti mukana kriminaalihuoltotyössä. Vankien kanssa juttellessani tuli esille, että heistä moni on uskovainen mutta kuuluvat eri kirkkoon tai järjestöihin. Myös näiden rooli on mielestäni tärkeä vankien integroitumisessa yhteiskuntaan ja halusinkin tuoda myös tämän asian esille opinnäytetyössäni. Näin ollen työstäni voi olla apua myös muille kuin evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluville.

Vanhoillislestadiolaisella herätysliike tekee paljon vankilatyötä ja se perustuu suurimmaksi osaksi vapaaehtoistyöhön. Toiminta kattaa lähes koko maan ja vankilälähetteinä toimii 90 miestä ympäri Suomea. Samanlaista toimintaa on kansanlähetyksellä. Heikin tekevät vankilatyötä suuressa osassa Suomea. Heidän vankilatyöhönsä osallistuu myös entisiä vankeja. (Uskonnon harjoittaminen vankiloissa 2015, s. 67.)

Helluntaiherätyksen vankilatyötä tekee seurakunnat. Heillä on myös oma järjestö, Kristillinen alkoholisti- ja narkomaaniryö ry, joka tekee töitä nimenomaan vapautuneiden vankien parissa. Heillä on esimerkiksi Sukevan vankilassa kristillinen päihdeosasto ja päihdekuntoutusyksiköitä. Heillä on myös vankilälähetettä ja lähetin tehtävät hoidetaan vapaaehtoisten voimin. Heidän työhönsä osallistuu paljon entisiä vankeja. Vapautuva vanki voi myös saada työkokeilupaikan koevapauden aikana helluntaiseurakunnan avustustyön parista. (Uskonnon harjoittaminen vankiloissa 2015, s. 67.)

Vapaakirkon vankilatyötä tekevät sen omat seurakunnat. Ja heilläkin on vankilälähetettä niin kuin edellä mainituilla tahoillakin on. Vapaakirkko tekee hyvin monipuolisesti töitä sekä vapautuvien vankien että vankilassa olevien kanssa. Heillä on erinlaisia työkokeilumahdollisuuksia, päihdekuntoutuksia yms. Heillä on oma järjestönsä, ViaDia ry, joka tekee liikkeen diakoniatyötä lähinnä Pohjois-Savon alueella. (Uskonnon harjoittaminen vankiloissa 2015, s. 68.)

Adventtikirkko ja ortodoksinen kirkko tekevät vankilatyötä seurakuntiansa kautta. Ortodoksisen kirkon vankilatyön tekevät heidän pappinsa. Adventtikirkolla on vankilälähetettä, jotka vierailevat vankiloissa ympäri Suomea. (Uskonnon harjoittaminen vankiloissa 2015, s. 68.)

Pelastusarmeija tekee valtakunnallisesti hyvin monipuolisesti työtä kriminaalihuollon parissa. Heidän työhön sisältyy vankien sekä vapautuneiden vankien laajaa tukemista päihdetyön, tukiasumisen ja sosiaalisen tuen muodoissa. Heidänkin työhönsä osallistuu entisiä vankeja. (Uskonnon harjoittaminen vankiloissa 2015, s. 68.)

3.3. Vankiladiakonia

Suomen vankiloissa toimii evankelis-luterilaisen kirkon papin ja diakonin lisäksi lukuisia vapaaehtoisia. Papin ja diakonin virat voivat olla joko sivutoimisia tai päätoimisia. Suomessa Pelson lisäksi vain kahdessa muussa vankilassa on kokopäiväinen diakoni, Naarajärvellä ja Satakunnassa. Joissakin vankiloissa siis papit ja diakonit vierailevat säännöllisesti ja joissakin vankiloissa on heillä kokopäiväinen virka.

Olin sähköpostitse yhteydessä Pelson vankilan vankiladiakoniin, diakoni Tuula Karjalaiseen, joka antoi minulle paljon hyödyllistä tietoa ja materiaalia koskien vankiladiakonin työtä. Hän kertoi olevansa kirkon erityisvirassa ja sijoituspaikkana siis Pelson vankila. Hänen työtään säätelee kirkkolaki ja sen mukaan työn tulee kohdistua sinne missä hätä on suurin ja missä kukaan muu ei ole apuna. Hän kertoo, että vaitiolovelvollisuus on ehdoton hänen työssään. Hänen asiakaskuntansa koostuu vangeista ja heidän omaisistaan. Tarvittaessa hän kuitenkin voi myös antaa apua ja turvaa vankilan henkilökunnalle. (Tuula Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 13.10.2017.)

Hänen työtehtäviinsä kuuluu sielunhoito sekä kahdenkeskinä keskustelutuokioina, että ryhmissä. Hän antaa neuvontaa monissa asioissa, joihin kuuluu esim. asioiden hoitoa sekä laitosaikana että vapautuessa. Hän tekee paljon yhteistyötä vankien kotiseurakuntien, kristillisten yhteisöjen ja muiden virastojen kanssa. Tästä voikin päätellä, kuinka suuri rooli on vankiladiakonilla myös talousasioiden selvittelyssä ja esimerkiksi työkokeilupaikan saamisessa tai tukiasumisen järjestämisessä. Hän antaa myös lausuntoja vangeista niitä tarvitseville tahoille. Lausuntoja voi esimerkiksi tehdä, kun ollaan hakemassa työkokeilupaiikkaa tai asuntoa. (Tuula Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 13.10.2017.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni tarkoitus on tuoda esille vapautuvien vankien taloudellisten asioiden järjestelyn tärkeys yhteiskuntaan integroitumisessa ja uusintarikollisuuden estämisessä. Tarkoitus on myös kuvata, miten monialaista työtä vankilan ohjaajat tekevät vapautuvien vankien parissa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on lisätä tietoutta sekä kehittää vankien kanssa työskentelevien henkilöiden valmiutta taloudellisten asioiden järjestelyssä vapautumisen kynnyksellä. Opinnäytetyöni tutkimuksen tavoite on tuoda esille ohjauksen toimivuus ja sen kehittämistarpeet. Teemahaastattelu tuo esille sen, mitä todellisuudessa tehdään ja mihin he tarvitsevat lisäapua ja kuinka hyvin vankien kanssa toteutuu taloudellisen tilanteen selvittely ja siihen liittyvät tukitoimet.

Opinnäytetyöni tehtävänä on antaa kaikille kriminaalihuollon parissa työskenteleville tietoa sekä vankilan ohjaajan työstä, että kolmannen sektorin sosiaalialan ammattilaisten työstä vapautuvan vangin taloudellisten asioiden järjestelyssä. Toivon opinnäytetyöni tuovan uusia näkökulmia vapautuvan vangin taloudellisten asioiden järjestelyyn.

Tutkimuskysymykset työssäni ovat:

- Mitkä ovat taloudellisen neuvonnan kanavat?
- Minkälaista tukea vanki tarvitsee ennen vapautumista?
- Minkälaista tukea vanki tarvitsee vapautumisen jälkeen?

Tutkimuskysymykseni sisältävät myös kirkon tekemän työn kriminaalihuollon parissa.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Käsittämäni teoria ja työhöni sisältyvä teemahaastattelu vastaavat opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin. Käsittelen teorian kautta mitä kaikkea vankien taloudellisen tilanteen kanssa tulee tehdä lain puitteissa ja erinäisissä työhjeissa ja käsikirjoissa. Vankien haastattelu tuo esille sen, mitä todellisuudessa tehdään ja mihin he tarvitsevat lisääpua ja kuinka hyvin heidän kanssaan toteutuu taloudellisen tilanteen selvittely ja siihen liittyvät tukitoimet. Työssäni on kahdenlaista tietoa, niin kuin kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleensä on. Työni sisältää tietoa vankien kanssa työtä tekeville siitä, minkälaista palvelua ja avun tarvetta vangeilla on vapautuessaan ja mihin he voisivat vankeja ohjata. Toisaalta työssäni on myös tietoa vangeille siitä, mitä kaikkea sisältyy talousasioiden hoitamiseen ja asunnon hankintaan yms. Työni ei kuitenkaan ole suunnattu vapautuville vangeille suoraan vaan se on suunnattu kaikille kriminaalihuollon parissa työskenteleville.

Työssäni käsitellään myös kirkon tekemää työtä vapautuvien vankien parissa. Olen ottanut yhteyttä Pelson vankilan diakoniin, joka on omalta osaltaan kertonut mitä työ vankiladiakonina pitää sisällään. Olen sisällyttänyt työhöni teoriaa kirkon tekemästä kriminaalihuoltotyöstä. Tutkimuskysymykseni sisältävät myös kirkollisen näkökulman taloudellisten asioiden järjestelyn osalta.

Luotan omiin havaintoihini ja keskusteluihin mm. Via Vis:n työntekijöiden kanssa ja vapautuvien vankien kanssa. Tarkoitukseni on paljastaa odottamattomia seikkoja, millä tarkoitan sitä, mitä asioita vangit tuovat esille lomakkeessaan. Työssäni minä en määrää sitä mikä on tärkeää tutkimuksen kannalta, vaan työni keskittyy siihen, että aineiston monipuolinen käyttäminen määrittelee sen mikä on vapautuvien vankien kanssa työskenteleville tärkeintä vankien yhteiskuntaan palautumisen yhteydessä. Suosin metodeja, joissa vankien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Valitsen kohdejoukkoni vapautuvien vankien parista, eli vankien jotka ovat pääsemässä joko koevapauteen tai kokonaan vapaaksi. Tämä käsittää siis vankeja, jotka ovat tällä hetkellä vapauttamisyksikössä tai avovankilassa. Käsittelen jokaista tapausta erikseen ja tulkitsen aineistoa sen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152-155.)

5.1 Tutkimusmenetelmät

Käytän työssäni teemahaastattelua, jossa haastattelu tapahtuu lomakkeen kautta. Teemahaastattelussa aihepiirit ja kysymykset ovat kaikille samat. Kohdennetulla teemahaastattelulla on ominaispiirteitä, jotka kuuluvan olennaisesti opinnäytetyöhöni. Lomakkeessani kysymykset ovat määrättyjä ja niillä on oletettavasti sama merkitys kaikille vastaajille. Kun kyseessä on hyvinkin monimuotoinen vastaajakunta ja heillä ei ole välttämättä samanlaisia taustoja tai koulutusta, on järkevintä tehdä lomakkeen kysymyksistä vähemmän strukturoitu. Haastateltava voi siis omin sanoin vastata kysymyksiin, eikä valmiita vastauksia tai vastausvaihtoehtoja ole. (Hirsjärvi ym. 2010, 43-48.)

Kysymyslomakkeen sisällön avulla kerätään tietoa tosiasioista ja vankien toiveista. Täsmällisiä tosiasioita kysellessä kysymysten tulee olla yksinkertaisia ja kysymykset minun lomakkeellani olivat avoimia eli itse omilla sanoin vastattavia. Kysymysten ollessa avoimia, kysymyslomakkeessa oli tilaa vastauksille. Tilaa ei kuitenkaan saa olla liian paljoa, jotta vangille ei tule sellainen olo, että vastauksesta odotetaan pitkää tai monipuolista. Avoimen vastauslomakkeen avulla sain esiin sellaisia näkökulmia joita moni vankien kanssa työskentelevä ei ole ajatellut tai huomannut. Avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Kysymykset myös osoittivat, mikä on keskeistä tai erityisen tärkeää juuri vankien näkökannasta talousasioiden järjestämisessä. Kyselyssä kysymysten tulee olla selviä ja niillä tulee olla sama merkitys jokaiselle lukijalle. Tulkinnanvaraisia kysymyksiä ei tulisi käyttää. Lyhyet kysymykset ovat parempia kuin pitkät, eikä niissä tule olla kaksoismerkityksiä. Kysymyksen tulee olla yksiosainen eli yhtä asiaa kysytään yhdessä kysymyksessä. (Hirsjärvi ym. 2000, 186-190.)

Kysymyslomakkeen sisällön suunnittelu osoittautui yllättävän vaikeaksi. Onneksi sain apua koevapaudessa olevalta vangilta. Teemahaastattelun kysymyksiä ja toteutusta suunnitellessani apunani toimiva koevanki luki kysymykset ja koevastasi niihin. Hänen avullaan sain tehtyä lomakkeesta riittävän yksinkertaisen ja kysymyksistä helposti vastattavia. Koehaastattelussa kävi myös ilmi, että on parempi, että kysyn itse kysymykset ja kirjoitan vastaukset ylös. Kävi myös ilmi, että

alkuperäisessä haastattelussani oli liian monta kysymystä, joten tiivistin haastatteluani.

5.2 Aineiston keruumenetelmät

Hain tutkimuslupaa Rikosseuraamuslaitokselta. Lupani käsitti haastattelun Kestilän avovankilan vangeille. Otin yhteyttä Kestilän avovankilan apulaisjohtajaan, joka antoi minulle Kestilän ohjaajan yhteystiedot. Lähetin ohjaajalle sähköpostitse tutkimuslupani ja opinnäytetyöni suunnitelman. Hän valitsi Kestilän avovankilan vangeista 11 vankia, joille ilmoitti etukäteen, että olen tulossa tekemään haastattelua. Hän myös kertoi, mitä haastattelu pitää sisällään. Haastateltavaa kohdeyhmää ei rajattu millään lailla, koska halusin otannan olevan mahdollisimman monipuolinen. Sukupuolella, iällä tai taustoilla ei ollut minulle mitään merkitystä haastattelua tai opinnäytetyötäni varten. En myöskään etukäteen tiennyt minkälaisia vankeja tulisin haastateltavaksi saamaan. (LIITE 1.)

Menin Kestilän avovankilaan 25.10.2017 tekemään haastattelua. Minulle oli varattu oma neuvotteluhuone, jossa sain tehdä haastattelun pohjautuen kysymyksiin, jotka olin tehnyt lomakkeeseen. 11 kutsutusta vangista paikalle saatiin 7. Vangeista 2 oli lomalla ja 2 oli joutunut takaisin suljettuun laitokseen rikottuaan sääntöjä. Sain tehdä haastattelun yksin, eikä mukana ollut ohjaajia tai vartijoita. Näin ollen luulisin saaneeni hyvinkin kattavia ja rehellisiä vastauksia. Kerroin vangeille yksilöhaastattelun alussa mihin tarkoitukseen haastattelu tehdään ja miten tiedot käsitellään. Kerroin heille myös, että missään vaiheessa työtä ei paljastu mitään henkilökohtaisia tietoja heistä, eikä vastauksista voi heitä tunnistaa.

Kysymyslomakkeen alussa kerron kyselyn tarkoituksesta ja sen tärkeydestä. Kerron myös, mikä merkitys siihen vastaamisella on, eli kun saan vangeilta vastaukset, kerään ne työhöni, jota lukee sitten heidän kanssaan työskentelevät ihmiset ja näin ollen he osaavat paremmin auttaa vapautuvia vankeja. Kertoessani tarkasti miten käsittelen vastauksia ja mitä varten teen haastattelua rohkaisin

vankeja vastaamaan ja sainkin kattavia vastauksia juuri sen takia, että sillä voi olla merkitystä myös niitä vankeja kohtaan joilla tämä kaikki järjestely on vasta edessäpäin. Kiitin jokaista vankia vastauksista ja kerroin heille, että toimitan valmiin työni myös Kestilän henkilökunnalle ja se on kaikkien halukkaiden luettavissa. Kerroin myös, että näitä vastauksia ei lue eikä käsittele kukaan muu kuin minä ja hävitän vastaukset heti kun olen ne työhöni käsitellyt ja analysoinut. (Hirsjärvi ym. 2000, 191. LIITE 2.)

Menetelmäni oli lähes vapaamuotoinen henkilöhaastattelu. Haastattelu oli kuitenkin puolistrukturoitu, koska kysyin samat kysymykset kaikilta vangeilta. Esitin kysymykset vangeille ja kirjasin vastaukset itse kysymyslomakkeelle. Tästä johtuen vastauksissa on mahdollisuus väärin tulkintaan tai lyhentelyille. Tähän kohtaan kiinnitin erityistä huomioita, koska en halunnut mitään vääristymiä tutkimustuloksiin. Esitin siis täytetyn vastauslomakkeen vielä vangille ja he lukivat omat vastauksensa. Osa vangeista halusi lisätä vielä tässä vaiheessa jotakin tietoa ja osa halusi poistaa. Tarkistuttamalla kirjoittamani vastaukset varmistin sen, että sain kirjoitettua ylös sen mitä vanki halusi tuoda esille. (LIITE 2.)

Sain vastauslomakkeita yhteensä seitsemän. Kaikissa lomakkeissa oli vastaus jokaiseen kysymykseen, joten materiaalia oli riittävästi toteuttaakseni tämän tutkimuksen. Kestilän vankilassa vieraillessani, sain myös mahdollisuuden havainnoida ohjaajien työtä ja vankilan arkea, joten materiaalia kertyi myös omista havainnoista. Kestilän vankilan ohjaajien kanssa kävimme myös opinnäytetyöni suunnitelmaa läpi, ja he antoivat korjausehdotuksia ja korjasivat joitakin kohtia teoriaosuudessa. Sain siis myös ajankohtaista tietoa ja teoriaa havainnointieni lisäksi työhöni.

5.3 Aineiston analyysi

Teemahaastattelullani haettiin vankien kokemuksia, joten analyysikeinoksi valitsin sisällönanalyysin. Sisältöanalyysi on metodina väljä, joten se sopi hyvin käyttämäni puolistrukturoituun teemahaastatteluun. Analyysivaiheessa tarkastelin

vastausten seasta sellaisia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealla haastateltavalle. Analyysissä esiin nostetut teemat pohjautuvat minun tulkintoihini haastateltavien sanomista. Haastattelussa kukaan ei vastannut samoin sanoin kysymyksiin, eikä sellainen ollut tarkoitukseen. Minä analysoijana ja tutkijana luokittelen ne samaan luokkaan oman tulkintani mukaan. Työni tarkoitus ei ollut luokitella tai järjestellä vastauksia vaan tuoda esille vankien omakohtaisia kokemuksia ja tarpeita. Vastauksien analysointi pohjautuu siis siihen, että liitän analysointiin ratkaisukeskeistä pohdintaa, jonka liitän teoriaan ja lähteisiin. (Sarajärvi & Tuomi 2012, 91).

Aloitin vastausten käsittelyn heti kun sain haastattelun valmiiksi. Täytin lomakkeen vastauskohdat itse mutta vältin omaa tulkintaa ja täytin vastaukset juuri niin kuin vastaajat minulle kysymyksiin vastasivat. Analysoin vastaukset sen mukaan, että sain esille niistä sen kohdan, joka vastasi parhaiten kysymykseen ja tämän pohjalta pystyin sitomaan vastauksen teoriaan ja mahdolliseen ongelman ratkaisuun. Tämä palvelee vankien kanssa työtätekeviä, koska näin he saavat tietoa siitä mitä vanki tarvitsee ja mihin heitä voi ohjata apua saamaan. Analysoinnissa pyrin ymmärtävään lähestymistapaan ja päätelmien tekoon, joten analysointi vaati omaa tulkintaa aika paljon. Tämäkin on ominaista juuri kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2000, 207-212.)

Vastauslomakkeet ovat täysin anonyymeja eikä missään vaiheessa tule esille vastaajasta henkilökohtaisia tietoja. Täytettyjä lomakkeita sain yhteensä 7, määrä on pieni mutta sitäkin rikkaampi ja kattavampi. Sain haastatella niin eri lähtökohdista vapauteen lähteviä vankeja, että jokainen vastaus on erilainen. Ja koska jokainen kokee ohjauksen tarpeen erilaiseksi, sain kattavasti tietoa ja pystyin tekemään jokaisen kysymyksen kohdalta analyysin, johon liitin omaa pohdintaa ja johtopäätöksiä pohjautuen aiemmin käsittelemääni teoriaan.

Vastauslomakkeet saatua tutustuin ensin niihin lukemalla ne useaan otteeseen läpi. Sen jälkeen kirjoitin muistiinpanona havaintoja ja tulkintoja jokaisesta kysymyksestä erikseen. Kirjoitin vastaukset puhtaaksi ja sen jälkeen aloitin analysointini. Analysoin vastauksia niin, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiin ja liitän pohdintani työni alussa olevaan teoriaan asian tiimoilta. (Hirsjärvi 2006, 209-215.)

En halunnut jättää aineistosta mitään pois aineistoon tutustumisen jälkeen. Koska aineistoa oli minulla kuitenkin suhteellisen vähän, päätin sisällyttää kaikki vastaukset analyysiini. Toteutin aineistoni analyysin Sarajärven ja Tuomen kirjan *Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi mukaan*.

Merkitsin aineistoon eri väreillä samat vastaukset ja eri värillä ne vastaukset ja kohdat, jotka erityisesti halusin tuoda esille tutkimustuloksissa. Tämän jälkeen koodasin kokonaisuudet, eli annoin sisällölle kuvaavan termin. Jaoin toisin sanoen aineistoni kategorioihin. Kategoriat koostuivat tutkimuskysymyksistäni, joihin hain vastausta näillä haastatteluilla. En halunnut ottaa riskiä väärin tulkitsemisesta, joten päädyin kirjoittamaan sanasta sanaan vastaukset kunkin kategorian alle. Redusoin eli pelkistin aineiston toistuvia ilmaisuja. Ryhmittelin nämäkin ilmaisut oman kategorioidensa alle ja toin nekin tuloksissa esiin. Päädyinkin tulosten esittelyssä tuomaan esille jokaisen vastauksen. En halunnut luokitella tämän enempää haastattelun tuloksia, koska halusin tuoda ne esille kokonaisuudessaan. Tulosten analysoinnin ja esiin tuomisen yksinkertaistaminen helpottaa tiedon hakua työstäni. (Sarajärvi & Tuomi 2012, 108-112.)

6 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA TUTKIMUSETIIKKA

Opinnäytetyössäni vältin virheellistä tietoa ja vahvistin tietoni sekä vastausten analysoinnin teorian ja lähteiden kautta. Käytin tarvittaessa asiantuntijuusapua työtä tehdessäni. Esimerkiksi Kestilän vankilassa vieraillessani vankilan ohjaajat kävivät läpi opinnäytetyöni suunnitelmaa ja korjasivat siinä olevia asiavirheitä. Asiantuntijuusapua käytin laajasti, jotta sain työstäni mahdollisimman tarkan. Asiantuntijoina käytin Via Vis:n työntekijöitä, koevapaudessa olevaa vankia ja vankilan ohjaajia.

Lähteinä käytän luotettavia lähteitä ja valitsen lähteeni tarkasti. Luotettavuutta kohentaa minun tekemäni tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Selostus koskee kaikkia työvaiheita ja myös haastattelun/lomakehaastattelun olosuhteista ja paikoista. Luotettavuutta lisää se, että kerron työssäni minkälaisia virhetulkintoja voi tulla ja liitin työhöni mukaan myös itsearviointin tilanteesta ja aineiston analysoinnista. Analysoidessani vastauksia kerron tarkasti mihin perustin tulkintani ja liitin sen tiiviisti teoriaan, jonka keräsin luotettavista lähteistä. En liittänyt työhöni suoria lainauksia vastauksista. Mielestäni siinä olisi voinut tulla virhetulkintoja, koska olin kirjoittanut vastaukset itse työhön. (Hirsjärvi ym. 2006, 216-218.)

Tutkimukseeni osallistumisen oli vangeille täysin vapaaehtoista, eikä heitä ollut siihen painostettu. Tämä on tärkeää niin eettiseltä kannalta kuin työni luotettavuudenkin kannalta. Lomakkeen vastaukset ovat huomattavasti luotettavampia, jos vastaaja on osallistunut siihen täysin vapaaehtoisesti. Haastateltavan on myös saatava mahdollisuus perua osallistumisensa halutessaan. Lomakkeen vastaukset tosin käsitellään anonymisti eikä niihin kerätä henkilötietoja, saati nimiä, joten osallistumisen peruminen täytyy mahdollistaa jollakin tunnistettavuudella. Analysoidessani vastauksia kirjoitan tutkittavista tavalla, joka ei leimaa tai loukkaa heitä millään tavalla mutta ei myöskään silottele tutkittavaa todellisuutta. (Kuula 2006, 21-23.)

Opinnäytetyössä noudatin eettisinä periaatteita raamatustakin tuttua ohjenuoraa eli ”älä varasta” ja ”älä petä”. En siis plagioinut tekstejä enkä muunnellut totuutta,

saati muokannut haastattelujen vastauksia tai teoriaa vaan esitin kaikki todenmukaisesti ja tukeuduin teoriaan myös omia tulkintoja tehdessäni. Vaikka työssäni olikin tietty päämäärä ja tarkoitus tuoda tietoisuuteen puutteita niin en silti muokannut tekstiä vastaamaan omia tarkoituksiani vaan pysyn totuudessa. Työni on kaikkien vapaasti luettavissa ja kaikki tahot, jotka sen haluavat nähdä saavat sen nähdäkseen. (Kuula 2006, 25-27.)

7 TULOKSET

Käsittelen tässä osiossa tutkimukseni tulokset. Tutkimukseni tulokset vastaavat tutkimuskysymyksiini ja olenkin jakanut tulokset analyysivaiheessa muodostuneiden kategorioiden alle. Näin saan työstäni helposti luettavan ja siitä löytyy nopeasti tietoa. Tuloksista pitää huomioida se, että vaikka vangit ovat Kestilän avovankilassa, ovat he silti eri puolelta Suomea. Vapautuminen voi siis tulla mille tahansa paikkakunnalle. Eri paikkakunnilla voi olla poikkeavia käytäntöjä talousasioiden järjestelyssä. Olenkin pyrkinyt tuloksia esittäessä esittämään ne niin, että ne muodostavat silti ehjän kokonaisuuden jota voi käyttää tiedonhaussa paikkakunnasta riippumatta.

Haastattelin vankeja niin, että esitin itse kysymykset ja kirjoitin heidän vastauksensa ylös. En siis voi esittää suoria lainauksia tai sitaatteja vastauksista, koska koen että niissä saattaa tulla tulkintavirheitä tai vääristymiä, koska olen ne itse kirjoittanut. Olen siis koonnut vastauksista redusoinnin avulla yhteenvedon. Vastaukset on kuitenkin vielä haastattelun valmistuttua näytetty vastaajille, jotta he ovat voineet tarkistaa, että vastaus on kirjattu niin kuin he halusivat.

7.1 Taloudellisen neuvonnan kanavat

Kaikki lomakkeeseen vastanneista kertoivat saavansa apua talousasioiden järjestelyyn vankilan ohjaajalta. Ohjaajan rooli vankilassa on siis merkittävä, kun ajatellaan esimerkiksi talousasioiden järjestelyä. Kolme seitsemäsosaa vastaajista myös kertoi saavansa apua ulkopuolelta, eli perhe ja ystävät hoitavat heidän asioitaan. Valitettavasti kaikilla vangeilla ei ole ulkopuolella tukiverkostoa, joka heidän asioitaan voisi hoitaa heidän ollessa vankilassa. Talousasioiden järjestelyyn kuuluu olennaisena osana myös laskujen maksua ja niissä ohjaajan apu on tärkeää. Haastattelussa tuli esille esimerkiksi sellainen asia, että vankilaan joutuessa ei pääse lukemaan sähköpostia. Monelle vangille tulee laskuja sähköpostiin ja koska ne jäävät lukematta jää myös laskut maksamatta. Tässä asiassa ohjaaja

on voinut yhdessä vangin kanssa ottaa yhteyttä laskuttajiin ja pyytää toimittamaan laskut muulla tavalla.

Yhteenvetona tästä kysymyksestä voisi sanoa, että vangeilla on tieto siitä, että ohjaajalta saa apua myös talousasioiden järjestelyssä. Kuitenkin kenenkään asioita ei voi ilman omaa tahtoa hoitaa, joten apua pitää osata pyytää ja ottaa sitä myös vastaan.

7.2 Tuen ja ohjauksen tarve ennen vapautumista

Kolme seitsemäsosaa vastaajista kertoi, että siviilissä asiat ovat niin hyvin, ettei tarvitse mitään apua ennen vapautumista. Heillä on siviilissä asunto ja työpaikka odottamassa. Heidän tuomionsa ovat niin lyhyet, että saavat säilytettyä työpaikkansa ja asuntonsa.

Yksi näistä kolmesta vastaajista toi esille hyvinkin tärkeän seikan liittyen asunnon pitämiseen. Eli jokainen vanki on vankilaan tullessaan oikeutettu toimeentulotuen puolen vuoden ajalta. Tämä toimeentulotuki kattaa siis asumisen kulut siviilissä, joten tuomion ollessa lyhyt, on asunto mahdollista säilyttää ja laskut tulee hoidettua. Näin ollen ei mene luottotiedot ja voi palata omaan kotiin tuomion loputtua. Yhteiskuntaan integroituminen lyhyen tuomion jälkeen on siis helpompaa, kun ei ole tarvinnut luopua omaisuudestaan tai kodistaan. Vastaaja kuitenkin kertoi, että hän ei saanut tätä tietoa vankilaan jouduttuaan vaan tieto tuli vasta kun hänen läheisensä olivat asiaa selvittäneet ulkopuolella. Tämä kertoo siitä, että ajankohtaiset koulutukset Kelan ja sosiaalitoimen myöntämistä tuista olisi tarpeen vankilan ohjaajille.

Kaksi seitsemäsosaa vastaajista kertoi tarvitsevänsä apua asunnon hankintaan. Asunnon hankinta olisi syytä aloittaa jo monta kuukautta ennen vapautumista, koska se on tällä hetkellä kovin vaikeaa vapautuvalle vangille. Asuntohakemuksia täytetään yhdessä ohjaajan kanssa ja ohjaajat ovat auttaneet etsimään asuntoa niin julkiselta kuin yksityiseltäkin puolelta. Monella vangilla on silti vaikeaa tietää mistä asuntoja voi hankkia, kun on luottotiedot menneet ja vuokria on maksettava. Vastaajat toivat esille sen, että ohjaajat ovat auttaneet mm. soittamalla

kuntien ja kaupunkien vuokra-asunnoista vastaaville ja tehneet heidän kanssaan asuntohakemuksia.

Kaksi seitsemäsosaa vastaajista kertoi tarvitsevansa apua tukien hakemisessa ja velka-asioiden järjestelyssä. Toimeentulotukihakemus olisi syytä laittaa vireille jo ennen vapautumista, jotta perustoimeentulossa ja perustarpeissa ei tulisi mitään katkosta. Toimentulotuen ollessa voimassa vapautuessaan on myös voimassa lääkkeiden maksusitoumus. Tämä on todella tärkeää monelle vapautuvalle vangille, jolla on säännöllinen lääkitys. Vapautuessaan vankilasta, vanki saa mukaansa muutaman päivän lääkityksen mutta lääkitys katkeaa, jos ei ole varaa ostaa niitä. Vastaajat kertoivat, että ohjaajan kanssa on yhdessä mahdollista tehdä hakemuksia ja varata aikaa omalle sosiaalityöntekijälle. Poistumisluvan tärkeän asian takia saa mm. käyntiin sosiaalityöntekijän luona.

Velkojen järjestelyssä ohjaaja voi auttaa tilaamalla ulosottoviranomaiselta velkaselvityksen ja tilaamalla ajan velkaneuvontaan. Vastaajat kertoivat, että ohjaaja on neuvonut mitä laskuja kannattaa ensimmäisenä alkaa lyhentämään ja mihin tahoihin ottaa yhteyttä muiden velkojen maksua järjestettäessä. Ohjaajien ja vastaajien kanssa jutellessa tuli esille sellainen seikka, että velkojen maksuja miettiessä pitäisi huomata heti vankilaan tullessa, että mahdollisten vuokrarästien maksu tulisi aloittaa heti. Vuokralaskujen maksusuunnitelman teko ja pienikin lyhennys kuukaudessa auttaa vankia saamaan asunnon helpommin vapautuessaan. Jutellessani Sivakan työntekijän kanssa tästä vapautuvan vangin asunnon saamisesta, hän sanoikin, että asunnon saantiin riittää sekin, että on tehnyt maksusuunnitelman rästien maksuun ja on lyhentänyt velkaansa säännöllisesti, vaikka summa olisi pienikin.

Yksi seitsemäsosaa vastaajista kertoi, että hänen koevapautensa tullessa ajankohtaiseksi vankilan ohjaaja järjesti hänelle seurannan omalle työpaikalle, joka odotti siviilissä. Hän halusi tuoda esille sen, että hyvä ohjaus helpottaa arkeen palautumista. Hänen mielestään vapautuminen ei ole pelottava asia, kun ohjaaja on auttanut häntä niin, että palaaminen omiin rutiineihin on mahdollisimman helppoa ja vaivatonta.

7.3 Tuen ja ohjauksen tarve vapautumisen jälkeen

Neljä seitsemäsosaa vastaajista koki, ettei enää tarvitse apua, kun vapautuu. Osa heistä kertoi, että siviilissä on asiat kunnossa ja arki jatkuu normaalina tuomion jälkeen. Osa sitten kertoi, että vankilassa ollessa on laitettu asiat kuntoon niin, että vapautuessaan ei tarvitse enää apua. Se, että suurin osa vastaajista kertoi näin, kertoo siitä että ohjaus vankilassa on kattavaa ja ottaa huomioon sen, että mitä enemmän asioita hoitaa vankilassa ollessa sitä helpompi on yhteiskuntaan integroituminen.

Yksi seitsemäsosaa vastaajista kertoi, että vapautumisen jälkeen hänelle on järjestetty käynti 1 kuukaudessa perheneuvolassa. Siellä hän saa kertoa miten arki sujuu ja saa jutella vaikeuksistaan ja saa näihin apua. Hän myös kertoi, että kirkon järjestämä keskusteluapu ja ryhmät ovat olleet myös hänen mielessään ja osallistuu ehkä niihinkin.

Kaksi seitsemäsosaa vastaajista kertoi, että tarvitsee heti ajan sosiaalityöntekijälle ja myös takuuvuokran uuteen asuntoon ja toimeentulotuen ajantasaiseksi. Nämä asiat heille varmasti järjestyy jo ennen vapautumista. Heidän vapautumisensa ei vielä ollut niin lähellä, että omaohjaaja olisi tehnyt hakemuksia valmiiksi.

7.4 Vankien kokemuksia ohjauksesta

Haastattelussani oli kysymys, jossa kysyin mihin toivoisit enemmän apua. Kysymys herätti eniten keskustelua ja vain kaksi seitsemäsosaa vastaajista jätti kohdan tyhjäksi, koska eivät koe tarvitsevansa enemmän apua. Näillä kahdella vastaajalla olikin siviilissä kaikki asiat kunnossa ja tuomiot lyhyet, joten luultavasti apua ei niin paljoa tarvitse. Minua ilahdutti ja herkisti suuresti se, että tähän kysymykseen vastaajista moni sanoi, että he kokivat tämän kysymyksen tärkeimpänä. He voivat auttaa uusia vankeja kertomalla tähän kysymykseen paljon kohtia joita he haluavat parantaa meidän systeemissämme.

Yksi seitsemäsosaa vastaajista kertoi, että olisi tärkeää heti vankilaan tullessa saada nimetty omaohjaaja tietoon ja hänelle keskustelu-aika. Näin ollen saisi heti

tietoon mitä jatkossa tapahtuu ja mitä etuja kuuluu hakea ja mitä voi saada. Monesti joutuu odottamaan pitkään ennen kuin pääsee juttelemaan omista asioistaan ohjaajan kanssa ja joutuu elämään vankilassa tietämättä mitä tapahtuu ja miten menee raha-asiat jne.

Kaksi seitsemäsosaa vastaajista kertoi, että asuntoasioiden järjestelyyn kaipaisi enemmän apua. Asunnonhankinta on todella haastavaa ja monesti ohjaajalla ei ole aikaa hakea sitä niin intensiivisesti vangin kanssa, että asunto löytyisi. Yksi vastaaja oli itse lopulta löytänyt asunnon yksityiseltä taholta, kun ohjaaja ei ollut kerennyt häntä auttaa tarpeeksi. Hän kuitenkin sanoi, että ohjaaja on auttanut monissa muissa asioissa ihan riittävästi. Kertoisiko tämä ehkä nyt vankiloiden resurssipulasta ja siitä, että vankilaan tarvittaisiin lisää ohjaajia, jotta vangit saisivat kattavampaa ohjausta?

Tämä samainen vastaaja myös kertoi mielestäni oikein hyvän kehittämisidean Risen toimintaan vapautuvien vankien asunnonhankinnan osalta. Hän kertoi, että tukiasuntojen/asuntoloiden ollessa harvassa olisi hyvä, jos Rikosseuraamuslaitoksella olisi ympäri Suomea pari asuntoa joita he voisivat vuokrata vapautuville vangeilla. Mielestäni oikein hyvä idea!

Yksi vastaajista kertoi tarvitsevansa enemmän apua käytännön asioiden järjestelynohjaukseen. Tällä hän tarkoitti asuntoon kalusteiden yms. hankintaa ja las-kujen maksua. Edellä olevat vastaajat kuitenkin kertoivat näiden asioiden olevan kunnossa, kun ohjaajat ovat auttaneet, joten voi olla kysymys tämän vastaajan kohdalla joko siitä, ettei hän ole vielä osannut kysyä apua näihin asioihin tai sitten ohjaaja ei ole vielä kerennyt näitä asioita miettiä. Tämän vastaajan kohdalla häntä voisi ohjata ehkä seurakunnan diakonityön piiriin tai ohjaaja voisi kertoa hänelle, että toimeentulotukipäätöksen mukana tulee maksusitoumus kirpputorille, josta voi kalusteet yms. sellaiset ostaa. Hänelle voisi myös kertoa, että jos käytännön asioiden toimittaminen siviilissä tuottaa vaikeuksia ja pelkotiloja niin apua voisi pyytää joko järjestöiltä esim. Via Vis tai sitten seurakunnan diakoniatyöstä. Heiltä voisi joku tulla mukaan asioita toimittamaan.

Yksi vastaajista kertoi, että hän on vapautunut jo monta kertaa. Ja aiempina vuosina vapautuessaan hänellä on ollut mukanaan pelkkä vaatepussi. Tuet on pitänyt hakea itse ja rahaa ei ole ollut. Toimeentulotukipäätökset ovat venyneet viikkokaupalla ja lääkkeet ovat loppuneet. Tulos on siis ollut se, että hän on hakeutunut entisiin kaveriporukoihin rahan perässä ja vankilakierre on jatkunut. Tällä tuomiolla hän on saanut paljon enemmän ohjausta kuin kolme vuotta sitten ja kokee, että vapautuessaan hänellä on asia nyt niin hyvin järjestetty, että voi onnistua rikoksettomaan elämään.

7.5 Vankien kokemuksia seurakuntien tekemästä kriminaalihuoltotyöstä

Vain yksi vastaajista sanoi, ettei ole kuullut ollenkaan seurakunnan tekemästä kriminaalihuoltotyöstä. Loput vastaajista olivat kuulleet monenlaisesta työstä mitä vankien ja vapautuneiden kanssa tehdään. Kaksi vastaajista kuului muuhun kuin ev-lut kirkkoon. Yksi heistä oli metodisti ja oli kuullut heidän tekemästään työstä omalla paikkakunnallaan. Hän aikoi hakea avustusta ja mahdollisesti työkokeilupaiikkaa omalta seurakunnaltaan. Yksi heistä kuului helluntaiseurakuntaan ja oli jo saanut työkokeilupaikan seurakunnaltaan, jossa aloittaa työt heti kun koevapauteen pääsee. Yksi heistä oli nähnyt ”jonkun venkulan jakamassa ruokaa” ja näin ollen tiesi, että seurakunta järjestää myös vapautuville vangeille toimintapaikkoja joita koevapauteen pääsy edellyttää. Yksi heistä oli ollut aiemman tuomionsa jälkeen mukana seurakunnan järjestämässä päivätoiminnassa ja aikoi hakeutua tämänkin tuomion jälkeen samaan paikkaan.

Yksi vastaajista sanoi, että Oulun vankilassa ollessaan oli osallistunut Oulun seurakunnan kriminaalihuollon diakonin pitämiin ryhmäkeskusteluihin ja yksilökeskusteluihin useasti. Oli hyvinkin tietoinen siitä, minkälaista apua seurakunnalta voi saada vapautuessaan ja vaikka vapautuu eri paikkakunnalle, aikoo silti olla yhteydessä seurakuntaan vapautumisensa jälkeen.

Tietoisuus seurakunnan kriminaalihuoltotyöstä on vaihteleva ja tietoa tarvitaan enemmän. Diakonin käyntejä olisi ehkä syytä lisätä varsinkin avolaitoksissa,

joissa ei ole kokopäiväistä pappia tai diakonia tavoitettavissa. Uskonto on kuitenkin monella vangilla isossa roolissa ja siitä haetaan tukea paremman elämän toivossa, joten tietoisuutta eri mahdollisuuksista pitäisi lisätä tältä osin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tulokset kertovat selvästi sen, että vangit saavat avovankilassa ollessaan paljon hyvää ohjausta vankilan ohjaajilta. Kuitenkin haastatteluiden lomassa sekä jutellessani ohjaajien kanssa tuli esille myös se, että avun saaminen on paljon kiinni myös vangista itsestään. Vangin täytyy olla motivoitunut järjestämään elämänsä kuntoon, jotta ohjaus olisi tavoitteellista ja siinä osattaisiin puuttua juuri oikeisiin asioihin. Vangin täytyisi olla valmis muutokseen niin henkisellä tasolla kuin taloudellisellakin puolella. Haastatteluni kertoi myös sen tosiasian, että taloudellisten asioiden järjestely ei voi kunnolla edes alkaa ennen kuin on henkisesti siihen valmis ja motivaatio rikoksettomaan elämään on ehdoton.

Vankilan ohjaajien on helpompi valmistella vankia vapauteen, jos käytössä on vangin oman motivaation lisäksi myös jonkinlainen tukiverkosto siviilissä. Tukiverkosto auttaa ulkopuolella asioiden järjestelyssä ja on suuressa roolissa mm. siinä kuinka vanki pääsee vankilasta vapautuessaan integroitumaan yhteiskuntaan. Moni vangeista joita haastattelin, kertoikin että siviilissä odottaa perhe ja ystävät jotka auttavat. Muutamilla heistä oli myös sovittuna jo käyntejä esim. via vis:illä, seurakunnassa tai sitten jossakin muussa kuntouttavassa toiminnassa. Järjestöjen kuten Vuolle settlementin, seurakuntien tai muiden kolmannen sektorin sosiaalialan toimijoiden tekemä kriminaali-, väkivalta-, ja päihdetyö on siis suuressa roolissa valtakunnallisesti ja tukee vapautuvan vangin integroitumista yhteiskuntaan ja matkaa kohti rikoksetonta elämää.

Ohjauksen määrä on paljon riippuvainen myös vangin omasta halusta ja tarpeesta. Osa haastatteluun osallistuvista vangeista oli heti vankilaan jouduttuaan ottanut yhteyttä ohjaajaan, jotta asiat ei vankilassa ollessa menneet huonompaan suuntaan taloudellisella puolella. Esimerkiksi laskujen maksut, vuokrat ja velkojen maksusuunnitelmat olivat heillä ensimmäisenä mielessä, kun joutuivat vankilaan. Kuitenkin valitettavan suuri osa vangeista kokee, että asioita ei tarvitse vankilassa ollessa miettiä vaan niitä aletaan miettimään vasta vapautumisen ollessa ajankohtainen. Tämä taas johtaa siihen, että velat ovat kasvaneet korkoa ja maksuja on jo niin paljon vapautuessaan, että niistä ei tämän elämän aikana pääse irti. Koevapaudessa oleva ystäväni ja muutama haastattelemistani vangeista oli

tarttunut velkojen järjestelyn mahdollisuuteen jo vankilaan jouduttuaan, joten siiviiliin päästyä esimerkiksi korkoja oli saatu maksettua ja kokonaisvelkojen lyhenys alkoi heti kun vankilasta vapautui/vapautuu.

Työssäni tulee esille monta kehityskohtaa mitä vankien kanssa työtä tekevät voivat hyödyntää. Siinä tulee esille kehittämisen tarpeet vankilan ohjauksessa ja myös kehittämisideoita Rikosseuraamuslaitokselle. Vangit toivat hyvinkin kattavasti esille mihin kohtiin he tarvitsevat enemmän apua. Näitä vastauksia ja kokemuksia hyödynnettäessä vankilan ohjaajat tietävät mihin asioihin paneutuvat tarkemmin. Yhteistyökumppanini Via Vis voi hyödyntää työtäni etsimällä tietoa talousasioiden järjestämisestä ja eri tahoista joilta apua voi pyytää. Via Vis voi hyödyntää tutkimukseni tuloksia kattavasti omassa työssään esimerkiksi palvelunohjauksen suuntaamisessa oikealle taholle.

9 POHDINTA

Vankien talousasioiden järjestäminen vapautumisen kynnyksellä osoittautui niin teorian kuin haastattelunkin perusteella merkittäväksi seikaksi uusintarikollisuuden ehkäisyssä. Teoriani kertoo, kuinka paljon merkitystä on sillä, että vankilassa on kattava ohjaus niin henkisellä puolella kuin taloudellisella puolella. Työharjoittelussani Via Vis:llä ja suorittamallani kriminaalihuollon peruskurssillakin tämä asia tuli moneen otteeseen esille. On sanomattakin selvää, että rikoksiin on helpompi sortua, kun ei ole rahaa. Se kuinka merkittäväksi vangit kokivat nämä asiat, tuli minulle yllätyksenä. Haastattelussa tuli ilmi, että he ovat itse huomanneet, että tie rikoksettomaan elämään on helpompaa, kun on asiat järjestyksessä siviilissä.

Tutkimukseni osoittivat, että vankilan ohjaajat tekevät hyvää työtä ja ovat todella omistautuneita työlleen. Kuulin heiltä myös, että vapautuneet vangit ovat myöhemminkin heihin yhteydessä ja he vaihtavat kuulumisiaan. Tämä kertoo siitä, kuinka merkityksellinen rooli ohjaajalla on vangin elämässä. Onnistunut ohjaus on ainakin yksi merkittävä tekijä uusintarikollisuuden vähenemisessä. Tutkimukseni tulokset kertoivat myös sen, että ohjaajatkin tarvitsevat jatkuvaa tietojen päivittämistä ja koulutusta pysyäkseen ajan tasalla mm. lakimuutoksista. Rikosseuraamuslaitoksella onkin suuri vastuu siinä, että työntekijöiden koulutus pysyy ajan tasalla ja he saavat tarvittavaa tietoa ja ohjeistusta työhönsä. Teoriaosuudessani onkin käytetty yhtenä lähteenä Rikosseuraamuslaitoksen Hallitun vapauttamisen käsikirjaa. Näitä käsikirjoja on tehty paljon ja niitä päivitetään ajan tasalle.

Seurakuntien tekemä kriminaalihuoltotyö ei ollut mitenkään laajalti tietoisuudessa vankien parissa. Tässä oli niin vankila- kuin paikkakuntaakohtaisiakin eroja. Tutkimuksessani ja haastattelussa tuli esille, että suljetuissa vankiloissa diakoniatyö on tullut tutuksi monelle vangille mutta avolaitoksissa seurakunnan työtä ja diakoneita ei juuri ollut. Suljetuissa vankiloissa voi tavata pappia ja diakonia, joissakin vankiloissa on jopa kokoaikaisia virkoja sekä papeilla, että diakoneilla. Avovankiloissa tällaisia mahdollisuuksia ei ole. Joissakin laitoksissa diakoni ja pappi vierailevat säännöllisesti mutta se ei ehkä ihan riitä. Seurakunnan pitäisi mieles-

täni lisätä sekä kriminaalihuollon diakoniatyön tietoisuutta, että järjestää avovankilan vangeille enemmän tilaisuuksia kohdata seurakunnan työntekijöitä. Vangit tarvitsevat enemmän tietoa seurakunnan järjestämästä toiminnasta vapautuville vangeille.

Ammatillisen kehitykseni kannalta tämän työn tekeminen oli mielenkiintoinen ja opettava. Tutkimukseni osoitti, kuinka merkittävää työtä ohjaajan työ on ja kuinka suuri merkitys ohjaajalla on vangin elämässä. Tapasin useita sosiaalialan ammattilaisia työtä tehdessäni ja he kaikki kertoivat minulle hyvinkin avoimesti työstään ja sen moninaisuudesta. Jokainen työntekijä tällä alalla oli sitä mieltä, että työ on antoisaa ja mielenkiintoista. He olivat omistautuneita ja kohtasivat vangin tai rikollisen ihmisenä eikä arvostelleet häntä tekojensa mukaan.

Sekä työharjoittelu Via Vis:llä ja tekemäni haastattelu Kestilässä oli hyvinkin positiivinen kokemus. Kaikki, joiden kanssa juttelin ja joita haastattelin, olivat hyvinkin avoimia vastatessaan. Vastaukset olivat rehellisiä ja he kertoivat paljon enemmänkin mitä pyysin, joten sain työhöni todella kattavaa ja yksityiskohtaista tietoa taloudellisten asioiden tilasta ja niiden järjestelystä. Työni aikana en kohdannut missään mitään vastarintaa tai kritisointia työstäni tai sen tarkoituksesta. Päinvastoin vankilan henkilökunta, Rikosseuraamuslaitos sekä Pelson vankilan diakoni olivat hyvinkin innostuneita tästä työstä ja kokivat, että siitä voi todella olla heille hyötyä omaa työtä tehdessä.

LÄHDELUETTELO

- Helin, Matti ; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö: Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Tallinna: Gaudeamus.
- Karjalainen, Tuula 2017. Diakoni, Pelson vankila. Pelso. Henkilökohtainen tiedonanto 13.10.2017.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Jyväskylä: Gummerus.
- Luukkala, Jouni 2007. Vankilapsykologin käsikirja. Helsinki: Juvenes Print
- Rikosseuraamuslaitos 2012. Hallittu vapauttaminen Viitattu 1.3.2017
- Sarajärvi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2012, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi Helsinki: Tammi
- Suomen ev. -lut. kirkon julkaisuja, Uskonnon harjoittaminen vankiloissa. Selvitys uskonnonharjoittamiseen vankiloissa liittyvistä kysymyksistä. Työryhmän raportti 20.4.2015.
- Timonen, Helena 2009. OMIN SANOIN. Elämän ja muutoksen tarinat vankilasta vapauteen. Joensuun yliopistopaino 2009.
- Takuu Säätiö, Velkojen selvittely –opas vankilasta vapautuvalle. http://www.yhdistysinfo.fi/fi/paihde-ja-mielenterveysyhdistykset/?toiminta=sonja-neuvonta_0956_180614, viitattu 17.2.2017
- <http://www.oulunseurakunnat.fi/apua-ja-tukea/paihteidenkayttajat-ja-vangit>, viitattu 28.3.2017
- Vankeuslaki 2005/767. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>